

Dvojitá vláda. Skutečným problémem je chronická politická nevědomost amerického národa a také lhostejnost k hrozbě představované netransparentními institucemi.

Ve volbách zvolení lidé nejsou těmi, kdo rozhoduje, říká Michael J. Glennon z Tufts University.

Když voliči posílali Baracka Obamu do Bílého domu, očekávali velké změny. Od problematiky nezákonných odposlechů NSA, přes věznici v Guantánamu až po Patriot Act se Obama prezentoval coby kandidát stavící se za občanská práva a svobody, který sliboval výrazně odlišný přístup od svého předchůdce.

Po šesti letech v úřadě se ale Obamova podoba národní bezpečnosti zdá být k nerozeznání od té, kterou zdědil po svém předchůdci. Guantánamo stále funguje. NSA se stala při špiclování Američanů snad ještě agresivnější. Došlo k vystupňování náletů drony. A nejnověji vyšlo najevo, že tentýž prezident, který dostal Nobelovu cenu za mír za svou účast v jaderném odzbrojování, se chystá vydat až bilion dolarů za modernizaci amerického jaderného arzenálu.

Jaktože se tváře v Oválné pracovně mění, ale politika nikoliv? Kritici se zpravidla soustřeďují na Obamovu osobu, kterého označují za vůdce, který se posunul ve své politice ke tvrdší linii. Politolog z Tufts University Michael J. Glennon však nabízí mnohem skeptičtější pohled: Obama by nemohl politiku změnit, ani kdyby se o to pokusil.

Přestože možnost občanů změnit kurz vlády zvolením nových zástupců patří k základním stavebním kamenům, podle Glennona v praxi velká část naší vlády už tímto způsobem nefunguje. Ve své nové knize *National Security and Double Government* („Národní bezpečnost a dvojitá vláda“), vypočítává způsoby, kterými se obranný a národně bezpečnostní aparát staly *de facto* samosprávnými – v podstatě zbaveny odpovědnosti, nutnosti transparentnosti nebo jakýchkoliv ústavních pojištění a brzd. Označuje to za „dvojitou vládu.“ Jednu, kterou volíme a druhou, stojící za ní, takřka bez zábran určující velkou část politických rozhodnutí. Zvolení zástupci nakonec slouží jako nastrčené figurky pro tvůrce skutečných rozhodnutí z řad byrokracie.

Glennon uvádí jako příklad šok prezidenta Obamy a jeho týmu po nástupu do úřadu, když od armády dostali pouze dva scénáře války v Afghánistánu: navýšení počtu amerických sil nebo výrazné navýšení počtu amerických sil. Bez skutečných alternativ nechal prezident navýšit stav o 30 000 vojáků.

Glennonova kritika působí jako hlas zvenčí – radikální hlas – ale ve skutečnosti jde o *insidera*

systému. Pracoval jako poradce v senátním výboru pro zahraniční vztahy a konzultant mnoha výborů Kongresu i ministerstva zahraničních věcí (rovněž i think-tanku **Council on Foreign Relations**, pozn. DP). Jeho knize dodali pozitivní doporučení bývalí představitelé ministerstva obrany i zahraničí, Bílého domu a dokonce i CIA. Nejedná se o příznivce šílených konspiračních teorií: vnímá celý problém spíš jako „chytré, pracovité, vlastenecké lidi jednající v dobré víře, kteří reagují na pobídky systému“ – ale bez jakéhokoliv účinného dohledu či kontroly.

Jak přesně došlo ke vzniku dvojí vlády? A co se s tím dá dělat? Glennon ze své univerzitní kanceláře na **Fletcher School of Law and Diplomacy** poskytl *Ideas* (příloha novin *Boston Globe*) rozhovor, jež si ve zhuštěné a upravené podobě můžete přečíst na následujících řádcích.

Ideas: Odkud pochází termín „dvojitá vláda?“

Glennon: Ze slavné teorie **Waltera Bagehota** z 60. let 19. století. Bagenot se zasloužil o vznik časopisu *The Economist* – dodnes v něm vychází po něm pojmenovaný sloupek. Ve své knize „*The English Constitution*“ se pokusil vysvětlit fungování britské vlády, když vymezil dvě sady institucí: „ctihodné instituce“ jako monarchie a Sněmovna lordů, které lid mylně považuje za skutečné vykonavatele moci, již ale dle něj ve skutečnosti drží druhá skupina institucí – „účinné instituce“ – určující vlastní politiku. Sem zařadil parlament, premiéra a kabinet.

I: Jaké máte důkazy pro existenci dvojité vlády v Americe?

G: Zajímalo mě, proč i prezident jako Barack Obama zachovává takřka beze změny právě ty bezpečnostní a protiteroristické programy a opatření, proti nimž v kampani tolik brojil. Jak je možné, že je opakovaně uplatňuje každý nový prezident? Při psaní jsem čerpal z vlastních zkušeností, osobních poznatků a rozhovorů s tucty příslušníků armádních, policejních a zpravodajských složek naší vlády i politiky z Kapitolu či lidmi ze soudů. Ve své knize jsem myslím snesl přesvědčivé důkazy – poznámkový aparát má asi 800 položek.

I: Proč by politici předávali klíče k národní bezpečnosti nevoleným lidem?

G: Nešlo o vědomé rozhodnutí... Kongresmani uvažují v obecné rovině a stejně jako všude se v otázkách národní bezpečnosti musejí spoléhat na experty. Velice se bojí politických následků nesprávného rozhodnutí v bezpečnostní oblasti, a proto se opírají o experty, kteří rizika často zveličují. Podobně odsouvají soudy odborná rozhodnutí na síť organizací vytvářejících naši vnitřní bezpečnostní politiku.

Prezidentský úřad není svrchovanou institucí – jak si nemalá část veřejnosti myslí – kde prezident udílí rozkazy a byrokraté srazí paty a zaslutují mu. Národní bezpečnostní politika vychází spíše z byrokratického aparátu. Radu kontroverzních kroků, od těžby v Nikaragui až po sledovací program NSA, lze vystopovat k byrokracii. **John Kerry** nijak nepřeháněl, když prohlásil, že některé z oněch programů už běží „na autopilota.“

I: Nepopisujete vlastně jen jinými slovy obtížnost snah změnit rozsáhlý byrokratický aparát?

G: Je to mnohem vážnější. Byrokracie, o nichž mluvíme, neurčují rozchod železnice nebo povolené rozměry nákladních aut. Činí klíčová rozhodnutí o otázkách národní bezpečnosti, v demokracii často nezvratná, která mohou uzavřít tržiště idejí a mít velice neblahé důsledky.

I: Nemohou být Obamova rozhodnutí v bezpečnostní oblasti jen následkem rozdílné pozice politika ucházejícího se o zvolení a velitele zodpovědného za 320 milionů životů?

G: Jistě i to hraje roli. Nelze určit jedinou příčinu a najít jediné vysvětlení pozoruhodné kontinuity americké národní bezpečnostní politiky. Očividně tu ale figurují i jiné faktory, když se v jedné oblasti vedle druhé pokračuje v podstatě beze změny totožně jako za časů G. W. Bushe.

I: O americkém politickém systému nás učí přemýšlet dost odlišně.

G: Američané jsou podle mě podobně naivní, jak svého času popsal Bagehot Brity, když věří, že bezpečnostní politiku USA skutečně řídí veřejné tváře režimu. Myslí si, že když volí prezidenta nebo kongresmana nebo se jim povede dostat problém před soud, kurz politiky se změní. Jistě, nalezneme četné příklady, kdy tyto složky skutečně formují politiku, jak ostatně předpovídal už Bagehot, ale ve větším měřítku zůstává teze pravdivá – v oblasti vnitřní bezpečnosti určují z větší části směr skryté instituce.

I: Existuje vůbec nějaké řešení?

G: Skutečným problémem je chronická politická nevědomost amerického národa a také lhostejnost k hrozbě představované těmito netransparentními institucemi. Odtud musí přijít impulz ke změně: z řad národa. Nikoliv z vlády – ta je ostatně pevnou součástí problému. Lidé musí popadnout býka za rohy – což není snadné, jelikož nevědomost je v mnoha ohledech rozumnou volbou. Studium a angažovanost v problémech, které člověka nemůže ovlivnit a opatřeních, které nedokáže změnit, totiž člověk zpravidla příliš nezíská.

Rozhovor Jordana Michaela Smithe s Michaelem J. Glennonem *Vote all you want. The secret government won't change.* vyšel v novinách Boston Globe dne 19. října 2014.